

הידוש של מקרא

חנוכה - מקץ

עוד קשה דמה שייך לחלוק בהידור, דהיכן מצינו כזאת שיחלקו תנאים איך לעשות ההידור, הרי כלל אין חיוב לעשות ההידור, ומה שייך לחלוק בזה.

עוד קשה למ"ד דנחלקו ב"ש וב"ה גבי ימים הנכנסים והיוצאים, מה טעם איכא בה כלל, אדרבא זהו מחלוקתם במוסיף והולך ופוחת והולך, אם כימים הנכנסים או היוצאים, ועדיין צריך טעם לזה למה לחד עבדינן כימים היוצאים ולשני כימים הנכנסים.

עוד קשה מה היה המחלוקת של האמוראים בטעמי שיטתם של ב"ש וב"ה גבי ימים הנכנסים והיוצאים לפני החג ומעלין בקודש, הרי אפשר לומר דמה דנחלקו בימים הנכנסים או היוצאים טעמם הוא משום פרי החג או מעלין בקודש, ולמה יהא בכך מחלוקת כלל אם אפשר לבאר הכל יחד.

וגם אם כן איכא מחלוקת בטעמם א"כ מה הנפק"מ בין הטעמים לדינא שלכך נחלקו בה.

ואולי יש לומר דהיות ועיקר מצות חנוכה הוא לפרסם הנס ולעשות זכר לנס של פך השמן, ממילא לכך עיקר מצותה הוא להדליק נר איש וביתו, דבזה כבר איכא זכר לנס פך השמן, והוא שגם עכשיו מדליקין נר בכל ימי החנוכה.

תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין מחלוקת ב"ש וב"ה יום ראשון שמונה ופוחת והולך או יום ראשון נר אחר ומוסיף והולך (שבת כא:). צריך ביאור בכל העניין היכן מצינו דבר כזה שיהא חילוק בין עיקר המצוה למהדרין, דלמה לא יהא מצוה ברורה לכולם בשוה כמו בכל מצוה, מה נשתנה חנוכה לעניין זה.

עוד צריך ביאור מה דאמרו מהדרין מן המהדרין, דמשמע דבה יש הידור יותר מן המהדרין, דעיינן בתוס' שם דביאר דהם מדליקין מוסיף והולך אבל רק לאחד מבני המשפחה, דהיינו שאין זה תוספת על המהדרין, אלא הידור אחר שהוא חשוב יותר, וההכרח שלו הוא דאל"כ לא יהא ניכר שהוא מוסיף והולך, דיחשבו שכך בני בית איכא שם.

ולכאורה קשה א"כ למה יחשבו כמהדרין יותר מן ההידור הראשון, הרי באופן שיהיו עשרה בני בית יצא שהם מהדרין פחות מן ההידור הראשון, שהמהדרין הראשונים מדליקין יותר נרות בכל ימי החנוכה.

ועוד קשה דמה ההכרח שאמרו תוס', הרי אפשר לחלקם לכמה כלים כפי שאנו נוהגים, וממילא כן יהא היכר דמוסיף והולך גם כשידליק לכל אחד ואחד.

והמהדרין שמדליקין לכל אחד ואחד הידור יש בזה דכל אחד מבני הבית מדליק זכר לנס, ובכך איכא פרסומי ניסא על כל אחד ואחד שיהא זכור במצוה בכך שהוא מדליק.

אבל הידור יותר מזה הוא במספר הנרות, דבכך איכא פרסומי ניסא טפי מן המהדרין, דבכך מוכח שמדליק הנר לכבוד חנוכה ולא סתם, וגם מוכח בכך גודל הנס שהיה דולק המנורה כל שמונה ימים.

ומה דנחלקו אם מוסיף והולך בעינן או פוחת והולך בעינן, זהו גם גבי פרסומי ניסא, דב"ש סברו דכנגד ימים הנכנסים הוי פרסום יותר, דמיד ביום הראשון יתפרסם הנס ששמונה ימים היה דולק המנורה, ואח"כ ממשיך ופוחת והולך כדי שיראו כמה זמן היה עד שנגמר השמן במנורה בזמן הנס, ומשא"כ ב"ה סברו דאדרבא במוסיף והולך איכא פרסום טפי, דהרואה יראה דכל יום היה נס בפני עצמו שדלק המנורה הגם שלא היה די שמן, ולא רק זה אלא המשיך וגדל הנס עד לשמונה ימים, דבכך בכל יום יהא חידוש לרואה בגודל הנס, ומשא"כ אם מדליק מיד שמונה רק ביום הראשון יהא לו חידוש על הנס, ומשא"כ בשאר ימים רק יזכור מן החידוש שהיה לו ביום הראשון כשראה שמונה, ולכך עדיף להדליק כנגד ימים היוצאים.

דממילא ניהא דבאמת טעם איכא בהא דימים הנכנסים והיוצאים ואין זה רק מעיקרי מחלוקתם וכפי שהקשינו, ואילו לטעם דפרי החג ומעלין בקודש ברור בפשיטות טעמם.

ומה דנחלקו כאן גבי הידור מה שלא מצינו במקום אחר, זהו משום דאיירי בפרסום

הנס ולא בהידור גרידא, והיינו דהוא המשך של עיקר המצוה דפרסומי ניסא, ולכך שייך לחלוק בה הגם דאינו חובה.

ומה דאמר תוס' דהמדליקין שמונה אינם מדליקין לכל אחד ואחד, ומ"מ הם מהדרין יותר, זהו משום דגבי פרסום הנס באמת הם יותר מהדרין, הגם דגבי כמות נרות אין זה בהכרח יותר וכפי שהקשינו.

ומה דהכריחו כן מהא דיחשבו דכך בני בית איכא שם ולא ביאר לעשות כן בכמה כלים. אולי זהו משום דסבר תוס' דאיכא פרסום הנס יותר בשאחד מדליק לפי כמות הנרות שבאותו יום, דבכך עיני כולם נשואות לכמות הנרות של אותו אחד, ומשא"כ במדליק לכל אחד ואחד הרואה ישים עינו על כמות הכלים שהדליקו ולא על כמות הנרות, ובכך לא יהא פרסום הנס כמו באחד.

ומה דלא מצינו חילוק לדינא בין טעם דימים הנכנסים ליוצאים לטעם דפרי החג ומעלין בקודש. אולי כן איכא חילוק לדינא, והוא גבי דבר זה אם יש למהדרין מן המהדרין להדליק לכל אחד ואחד, דלטעם של ימים הנכנסים והיוצאים יש פרסום יותר במדליק אחד, וכפי שאמרנו דבכך עיני הרואה לכמות הנרות ולא לכמות המדליקים, ומשא"כ לטעם דמעלין בקודש כיון דכן בעינן לעלות בקודש יותר ויותר, ממילא גם למהדרין מן המהדרין יש לכל אחד להדליק, דאל"כ פעמים שיהא מורידים בקודש בכך, שהרי אם יש עשרה בני בית יהיו מדליקים פחות נרות בהידור זה, וכפי שהקשינו לעיל על תוס', ולכך לטעם זה בעינן ב' ההידורים גם להיות מוסיף והולך וגם שידליק כל אחד.

ולפי זה מה דביאר תוס' לעיל דלמהדרין מן המהדרין אין כולם מדליקין זהו רק לטעם הראשון של ימים הנכנסים או היוצאים.

פרשת מקץ

ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה (מב, ו). צריך ביאור למאי צריך הכתוב לומר כל זאת, וכי אין אנו יודעים שיוסף הוא השליט והוא המשביר, הרי כבר נכתב לעיל ששמו פרעה על כל מצרים, ושהוא משביר לכל הארץ, וכדכתיב וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף.

ובשלמא לומר דהוא המשביר לכל עם הארץ, והיינו שהוא בעצמו מחלק האוכל לכולם ניהא דנקט הכתוב, דבא לומר בזה דלכך באו אחי יוסף אצלו וראה אותם, דאם היה נותן לאחרים לחלק האוכל כלל לא היה רואה את אחיו, אבל מה שהוא השליט על הארץ למאי חזר הכתוב לומר.

ואולי כוונת הכתוב לומר דעל אף שהוא השליט ואינו צריך לעשות הכל בעצמו שהרי כולם עבדיו, מ"מ עשה כן בעצמו לשבור אוכל לכולם, ובזה גרס שיראה את אחיו.

ובענין זה שהיה יוסף עצמו משביר לכל עם הארץ עיין באור החיים הק' שביאר שיוסף היה נותן לכל אחד ואחד אוכל קצוב, וזה עשה כדי שלא יוכלו למכור אח"כ מה שקנו אצלו, ובכך ישתכר הוא בכל עליית שערים, ובכך גם הקונים לא יעלה אצלם השער ביותר.

ולפי זה קשה למה כדי להביא אח"כ את בנימין אחיו היה לו ליוסף להעליל עליהם כל העניין של המרגלים וכדלקמן, הרי די היה לו לשואלם כמה בני הבית יש להם והיינו לדעת כמה אוכל נצרך להם, ובכך היה שומע מהם על אחיו בנימין, ועל זה היה דורש מהם להביאו אצלו כדי ליתן להם אוכל גם כדי קצבתו של בנימין, ולמאי עשה כל המעשה.

והגם שאפשר דעשה כן על מנת לכפר להם מה שמכרוהו, מ"מ אין תפקיד של הנמכר בעצמו לכפר למוכרו בעלילות עליהם, ורק אם כדי להביא בנימין עשה כן ניהא לכפר להם בדרך אגב, אבל אחר שאמרנו שאת בנימין יוכל להביא באופן אחר למה יעשה כן.

ואין לומר דעשה כן כיון שידע שלא יביאו את בנימין אלא בהכריחו אותם, ומטעם שאסר עליו יעקב אביו לילך, ועל כדי קצבתו לבד היו אומרים שדי להם בקצבתם. דהרי הוא לא ידע שאביו יעקב אינו רוצה ליתן לו לילך, ובסתם למה לא ירצו לקחת עוד אוכל וכדי קצבתו של בנימין.

וגם אין לומר דכדי שלא יהא צריך בכך להטריח גם אביו אצלו לא אמר להם על הקצבה, דאם בשביל הקצבה איירי שיביאו את בנימין גם את יעקב היה צריך להביא וכדי ליתן גם קצבתו, וממילא לכך היה צריך לכל העלילה, ובלבד שלא להטריח את אביו. דבאמת על אב זקן היה יכול לומר דניהא ליה שלא יבוא דלא להטריח הזקן לילך, אבל על בנימין שיכול לילך כן יוכל לומר להביאו אצלו, וממילא אחר כל זאת עדיין יקשה למה העליל עליהם עלילות לחינם.

מכירתו שלאלו הנשבעים אין אפשרות
לספר הדבר.

ומה דהיה מוכרח לעשות הדבר באופן
שיכריחם להביא את בנימין, אולי משום
שחשש שהשבטים מחמת שהם יודעים
שרק בנימין יוכל לספר על דבר המכירה,
לא יתנו לו לבוא, וימצאו כל מצדקי לא
ליתן לו לבוא, ובלבד שלא יתגלה ענין
המכירה, ולכך הכריחם להביא את בנימין
אצלו, ובכך יוכל להתגלות בפניו, והוא
בנימין יוכל לגלות הדבר לאביו יעקב.

ועל אף שלא ידעו השבטים שיוסף עמם, וא"כ
יקשה למה חשב יוסף שיחששו להביא
בנימין אצלו. אולי יש לומר דמ"מ כיון
דידעו שהביאו את יוסף למצרים, דלכך
חפשוהו בכל מצרים ונכנסו בכל השערים,
ממילא לא יתנו להביא את בנימין כדי
שאם יתגלה יוסף לא יוכל לספר דבר
המכירה, ולכך הכריחם להביאו אצלו.

ועוד קשה דלמה כלל עשה כל זה שבתחילה
התנכר עליהם ורק אחר שהגיע בנימין
נתגלה אליהם, היה יכול מתחילה
להתגלות לפניהם ולומר אני יוסף, ואז
לבקשם שיביאו את בנימין ואת אביו
יעקב.

ועל זה אולי יש לומר דלא רצה להתגלות להם
אלא אם בנימין אחיו אצלו, דגעגועיו היה
בעיקר לאחיו בנימין, דממילא לכך המתין
עם התגלותו עד לבא בנימין אצלו. וגם
דרצה שיתקיים החלום שחלם להם שיבואו
כולם אצלו וישתחוו לו, וכל זמן שלא בא
בנימין לא נתקיים לגמרי. והגם שאת
יעקב אביו לא ביקש לבוא עכשיו, זהו
משום שלא רצה שאביו ישתחוה לו, אבל
לבנימין אחיו כן המתין לזה.

אבל עדיין יקשה למה עשה כל זה באופן קשה
כזה ולא כמו שאמרנו לעיל. ואולי יש לומר
דהיות ושמע יוסף מן השבועה שהשביעו
השבטים שלא לגלות דבר מכירתו, ולכך
כל זמן שלא יבוא אחד שלא היה בין
הנשבעים לא יוכל לילך לומר לאביו יעקב
שנתגלה יוסף, ולכך מוכרח היה להמתין
עד שיבוא בנימין וישמע ממנו על
התגלותו, ורק הוא יוכל לילך לספר לאביו,
שהרי בגילוי זה לכאורה גם יתגלה דבר

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי,
קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון
0533132203 או למייל sh0533132203@gmail.com